

Breve. Thøger Larsen og Jeppe Aakjærs korrespondance er et indblik i jyske forfatteres kamp for at blive anerkendt af parnasset.

Kampen mod den affekterte Vissenhed

HANS MORTENSEN

Kampen mod den affekterte Vissenhed Af Hans Mortensen

Volume 90%

00:00

09:14

På trods af tiderne nærmer midsommeren sig. Sammen, hver for sig, med eller uden Fabers hjælp, er det tid at synge den uden konkurrence smukkeste danske sommersang, Thøger Larsens »Danmark nu blunder den lyse nat«.

Da sangen blev skrevet i 1914, kunne Larsen næppe forestille sig, at det sjette vers: »Pigernes latter og lyse hår/ leg, som får aldrig ende,/ øjnene blå som vand i vår/ mildt om et evigt Danmark spår« en dag kunne blive politisk sprængfarligt. Men mon ikke det kan? Ikke på trods af tiderne, men netop på grund af dem.

Thøger Larsen var nemlig stålsat, upolitisk i sin digtning, hvilket man ikke kan sige om den kollega, der havde bedt ham skrive sangen. For »Danmark nu blunder ...« er skrevet som en lejlighedssang, bestilt af Larsens ven og digterkollega Jeppe Aakjær til dennes store sommerbegivenhed, Jenlefesten. Siden indlemmede Larsen sangen i sin næste digtsamling, og Oluf Ring skrev den melodi, vi i dag bruger, når vi synger, at »byger, som går og kommer,/ det er den danske sommer«.

Det gjorde bygerne også i 1914, kan man læse i et brev, som Thøger Larsen efterfølgende sendte til Aakjær.

Jeppe Aakjær (tv.) og Thøger Larsen nærede en vis bitterhed over for københavnersnuderne. Foto: Jenles fotoarkiv

»Hjertelig Tak til Dem og Deres Frue for det storslåede Samvær ved og efter Festen. Tak for Laan for Cyklepumpen, som herved følger tilbage. Jeg forsøgte (og gennemførte) at cykle (og gaa) fra Struer til Lemvig fra 9-12 om Aftenen i Modvind, Skylregn, uden Luft i Bagringen. Da jeg kom hjem var Støvlerne fulde af Vand og jeg i mit hvide Tøj var som indpakket i en vaad Lommeklud. Det var en meget interessant Tur, som man praler af bagefter, men dog ikke uden Nødvendighed gentager.«

Brevet er et af mange, som de to digtere udvekslede, og hvoraf en betydelig del netop er udgivet i bogform. Brevsamlerne er klassisk sanger og organist Annette Kjær og Knud Kramshøj, der er cand.mag. i dansk og engelsk og har undervist på Skive Gymnasium – blandt andet denne artikels forfatter, blot for lige at afhandle eventuel inhabilitet.

Brevvekslingen begyndte omkring 1902. Den 27-årige Larsen arbejdede på det tidspunkt som landinspektør i Lemvig og var som digter stadig ukendt, mens den ni år ældre Aakjær allerede var ved at blive et etableret navn. I begyndelsen var forholdet da også mester og elev, men hen ad vejen blev det et ligeværdigt venskab, og til slut ændredes tiltaleformen i brevene endda fra »De« til »du«.

Skulle man leve i den vildfarelse, at modsætningerne mellem provins og hovedstad var noget, der begyndte, da den tidligere regering besluttede, at eksempelvis Civilstyrelsen fremover skal ligge i Viborg, og Miljømærkesekretariatet i Løgstør, kan man blive oplyst af at læse Larsen og Aakjær. Brevene mellem de to rummer en betydelig forbitrelse mod det københavnske parnas og den manglende anerkendelse, der tilkendtes jyske forfattere. Dertil en del opregninger af diverse avis- og forlagsredaktørers manglende indsigt og formåen, hvilket jo heller ikke er et emne, der ganske er gået af mode.

Da digteren L.C. Nielsen i 1903 som redaktør på Gyldendal afviste Thøger Larsens første digtsamling trods Aakjærs varme anbefalinger, skrev Larsen eksempelvis til vennen og mesteren:

»Nu begynder jeg imidlertid at begribe, hvorledes den affekterte Vissenhed har baaret sig ad med at oversvampe den danske Litteratur. Jeg skal nok være skikkelig en anden gang og afholde mig fra Gyldendalske Boghandel, så længe Hr. Nielsens Regering varer. Skammeligt for mig, at saadanne Mænd kan holde mig nede (...) Jeg vilde dog ikke bytte Talent med Hr. Nielsen.«

At holde Larsen nede lykkedes selvsagt ikke i længden, og det var ikke mindst Aakjær, der i begyndelsen forsøgte at holde modet oppe hos den miskendte kollega.

»Min Stue er endnu fuld af Deres store Rytmers Tankepragt og Billedstyrke. Hvor de staar ensom og rank midt i alt det Versepusleri, der for Tiden spreder sig på de reservede Stole! Og hvor Kritikken er magtløs og taabelig midt i

sin oppustethed, at den ikke har kunnet skaffe Dem et Publikum, eller banet Vej for Dem ind i den almene Bevidsthed,« skrev han.

Den gensidige anerkendelse afholdt imidlertid ikke de to fra konstruktiv kritik af hinandens værker.

»En Gang imellem forekommer De mig lovlige søgt – og hyppig alt for dunkel og – Johannes Jørgensens eller jeg ved ikke hvad,« skrev Aakjær eksempelvis som reaktion på en samling digte, han ellers roste til skyerne.

»Paa mig virker det sidste Afsnit svagest, det om Husmandshjemmene. Det virkede lidt langtrukket, paa sine steder noget foredragsagtigt,« skrev Larsen den anden vej om Aakjærs bog *Arbejdets glæde*, som han ellers mente hørte til blandt Aakjærs bedste. Men mest af alt var Thøger Larsen kritisk over for Aakjærs politiseren og agiteren.

»Jeg synes jo altid om Dem som Digter, selv om jeg somme Tider synes Politikeren har ranet noget af Guldets,« skrev han i et af sine breve.

Det var tydeligvis en standende uenighed mellem de to. Mens Aakjær så sig selv som både digter og politisk agitator og jævnligt lod de to ting flyde sammen, digtede Larsen for digtenes skyld.

På et tidspunkt viser brevene, at det under et samvær er kommet til en uvant højroset diskussion mellem de to i den anledning. Aakjær havde angiveligt sagt, at han gerne gav hele sit talent væk for at opnå almindelig valgret. Det havde ophidset Thøger Larsen i en grad, så han siden måtte undskylde i et brev.

»Jeg er egentlig ked af den politiske afslutning, mit Besøg hos Dem fik. Jeg gik vist i mange af mine Udtalelser en del videre, end jeg egentlig vilde. Men naar jeg først faar mig stillet på Kant, er jeg noget tung i Kovendingen,« skrev han, men forklarede sig senere i samme brev:

»Saa godt jeg kan, vil jeg arbejde paa at frembringe sund og god Kunst. Ikke for Menneskehedens Skyld, men for min egen, fordi det nu er en Naturdrift i mig (...) Jeg vil ikke underkende Betydningen af Politik, men jeg vil nødigere have underkendt Betydningen af Kunst. Og det var dette, jeg syntes, De var ved at gøre, da De udtalte, at De gerne ville sælge Deres Talent, for at opleve den Dag, vi fik alm. Valgret. Dette oprørte mig. Jeg befandt mig ilde derved.«

Uenighederne hører vel at mærke til de absolutte undtagelser. Dog var Aakjær åbenlyst utilfreds, da Thøger Larsen, der havde skiftet jobbet som landinspektør ud med stillingen som redaktør af Lemvig Dagblad, meddelte, at han nu skulle redigere kulturstof for hele den radikale presse under ledelse af redaktør Alfred Sørensen fra Skive Folkeblad.

»Jeg har Grund til at se en af mine giftigste Fjender i denne Mand; ligefra han kom til Skive Folkeblad har han lagt mig for Had hos Bladets læsere paa en yderst perfid Maade,« skrev han i et brev, og ikke længe efter syntes han at få alle mistanker bekræftet. Den 8. juni 1916 skrev han til Larsen:

»Jeg siger Dem mange Tak for den Venlighed, hvormed De har omtalt de to smaa Digtsamlinger i Deres Blad. Men mon det ikke skulde være gaaet op for Dem, af hvilken Kaliber Deres Medredaktør Hr. Sørensen er? Saadan som han tillader sig at citere éns Vers, det er ligefrem uanstændigt,« lød klagen fulgt af et par eksempler på alvorlige trykfejl.

»For ham er det formodentlig Hip som Hap, men ikke for den der har skabt digtet. Hvorledes kan De være tjent med at gaa i Spænd med saadan en 'Kultur'-Pudel.«

Larsen forsøgte diplomatisk at være loyal begge veje:

»Jeg tror egentlig nok, Sørensen er meget undskyldt. Han kender vel ikke Versene og har vist ingen Forstand derpaa,« skrev han.

Det var dog trods klagesangen over Alfred Sørensen ikke Aakjær, men Thøger Larsen, der kæmpede for samtidens anerkendelse, og det vidste Aakjær udmærket.

»At ikke Lemvig nu laver en banket for Dem! Dumme og sippede lille By,« skrev han, efter at Larsen trods alt var blevet inviteret til Politikens oplæsningsaften. Men Larsen havde det stadig svært, og i et af bogens sidste breve skrev han:

»Det danske Publikum og jeg vil sikkert aldrig finde hinanden. Kunde jeg endda have haft mine Bøger fri fra det Gyldendalske Forlag, saa kunde jeg maaske have fundet een, der vilde arbejde lidt for at føre dem ud til Publikum. Nu har jeg smidt mit Livs bedste Arbejde i Rendestenen eller i mildeste Udtryk ud ad Vinduet.«

Det sidste fik han jo ikke helt ret i.

Anette Kjær og Knud Kramshøj: Jeppe Aakjær og Thøger Larsen – En brevveksling 1902-27. Forlaget Mellemsgaard.

HANS MORTENSEN (f. 1958) er politisk journalist, som siden 1995 har fulgt slagets gang på Christiansborg. Indtil 2002 som journalist og politisk redaktør på Ekstra Bladet siden som reporter på Weekendavisen. Har skrevet bøgerne: De fantastiske fire (2005) om Poul Nyrup Rasmussen, Ritt Bjerregaard, Mogens Lykketoft og Svend Auken, Tid til forvandling (2008) om fornyelsen af Venstre, Det, Svend mener, er... (2009) - en interviewbog med Svend Auken samt redigeret antologien Helt forsvarligt (2009) om udfordringerne i dansk forsvars- og sikkerhedspolitik.

HAMN@WEEKENDAVISEN.DK